

Розділ 1

«Віщування»

Про цю неймовірну історію колись навіть у газетах писали. І якщо добряче попорпатися в пожовклих бібліотечних архівах, ви напевно знайдете ту статтю. Навіть не одну. Та однак написали тоді дуже мало і лише про один крихітний аспект. Можна навіть сказати, не написали, а так, згадали. Нині ж настав час відкрити правду повністю, до кінця. І, ясна річ, від самого початку.

А почалося все в одній віддаленій місцині. Такій віддаленій, що люди, які там жили, весь інший світ називали словом «материк» і переважно не дуже цікавилися, що там, «на материку», відбувається. Бо жили на острові. Величезному, непривільному, але неймовірно мальовничому острові з дуже суворими зимами.

— Алло! — гаркнув у телефонну слухавку довготелесий директор школи, на прізвище Рессель, й нервово подмухав. — Ффффуш-фффуш! Алло! То де ж їм ночувати?! Люди з материка прилетіли! Алло! Юро! Ти мені коли обіцяв? Коли обіцяв?! А зараз уже четверте грудня, Юро!

І роздратовано хряцнув трубкою об телефон. Не в сенсі вдарив, а в сенсі — поклав у спеціальну виїмку, де слухавка притискала своєю вагою важільці, перериваючи дзвінок. Тепер це навіть звучить дивно. Адже історія ця сталася не просто далеко, а ще й давно.

Моїм дітям сьогодні й пояснити складно: телефон завбільшки з чайник, замість кнопок — диск із дірочками для пальців. Устромив пальця навпроти цифри, крутнув, відпустив — диск повільно повернувся на місце... Добре, що номери були короткі. У маленьких містах — всього лише з п'яти цифр, які легко запам'ятати. Телефон був один на сім'ю, та й мала його далеко не кожна родина — треба було подати заявку на отримання номера й чекати в черзі кілька років. Такі телефони називали «домашніми», щоб не плутати з «робочими» — тими, що стояли на роботі. Домашній телефон тримали на почесному місці в коридорі або вітальні, на спеціальній поличці чи трюмо, й апарат був намертво припнутий проводом до особливої розетки з п'ятьма прямокутними дірочками. У телефона була велика, важка трубка на гнучкому, закрученому спіраллю дроті; трубку потрібно було підносити до вуха й говорити. Частіше навіть кричати — бо було кепсько чути. Іноді ще й дмухати в неї: «Алло! Алло, чуєш? Ффффуш-фффуш! Алло!». Це, до речі, зовсім не допомагало, але всі чомусь однак дмухали. Телефони були різних кольорів: темно-зеленого, карамельно-червоного, жовтуватого-бежевого, кабачково-оранжевого і навіть підозріло коричневого. Чомусь зовсім не було сніжно-білих, і ще, мабуть, ніжно-рожевих. Директор мав солідний чорний.

В Еміля з мамою домашнього телефону взагалі не було. Правду кажучи, зараз у них і дому не було — вони приїхали з двома валізами (більшою й меншою) і наплічником з особистими речами Еміля (переважно іграшками та книжками). І навіть ночувати їм, як з'ясувалося, ніде.

Але повернімося до директора Ресселя. Він грюкнув трубкою об телефон, і той видав жалісне металеве «тін-н-ннь!». Потім директор витягнув із кишені коричневого піджака

«в ялинку» товсту пір'яну ручку і почав нервово тарабани-ти нею по столу. Його вузьке, витягнуте обличчя було сіре, а очі запали – так буває, якщо довго не спиш.

«Або багато п'єш», – подумала мама. Але вголос, ясна річ, не сказала.

Еміль зацікавлено розглядав гіпсовий бюст первісної лю-дини на директорському столі. Первісна людина витріщала-ся в порожнечу, суворо звівши брови, й Еміль думав, що вони з директором чимось схожі.

– Накладка вийшла, – нарешті втомлено сказав Рессель і підняв зніяковілий погляд. – Щось придумав. На вулиці не покинемо!

– Точно... – невпевнено промовила мама, і було незрозу-міло, відповідає вона чи запитує. – Не з вашою зимою.

– На материку такого не побачиш, еге ж?

Директор кивнув на вузьке вікно. Зовні на підвіконні було стільки снігу, що в кабінеті панувала напівтемрява – ніби скло з того боку на третину зафарбували. Сьогодні, поки вони йшли від автобусної зупинки, мама весь час нагаду-вала Емілеві, щоб не забував терти носа, бо так холодно, що можна відморозити.

– І це ви ще буранив наших не бачили... – директор схи-лився над столом і поглянув на Еміля. – Знаєш, що таке бу-ран, братику?

– Чий братику? – вкрадливо уточнив Еміль.

Директор блимнув обома очима і кинув безпорадний по-гляд на маму.

– Емілю! – насупилася вона.

– Буран – це така хуртовина, коли сильний мороз, – по-кірно відповів Еміль.

– Абсолютно точно... – директор дещо загальмовано кив-нув. – Багато читає?

— Усе, до чого дотягується, — кивнула мама. — І що робити?

— Ховати пробували?

— Що ховати?

— Книжки. Щоб не дотягувався.

Кілька секунд мама пильно вивчала його обличчя, нарешті нервово хитнула головою.

— Та ні! Нам що робити? — і виразно подивилася на валізи в кутку.

Еміль зосереджено показував язика гіпсовому бюсту. Директор кисло спостерігав.

— Розвинений хлопчик, — без захвату зауважив він.

— Емілю! — зніяковіла мама.

— Він перший почав, — зітхнув Еміль.

Директор хмикнув. Мама хотіла щось сказати, але тут її погляд ніби прикипів до кошлатої гіпсової голови.

— Не може бути! — видихнула вона. — Це ж...

— Неандерталець! — підказав директор. — Один із видів первісних людей.

— Я так і подумала, — запевнила мама.

Але Еміль помітив, що директор не дав договорити, й останнє слово мама прошепотіла самими губами.

— Ти сказала інше, — тихо заперечив він мамі.

Бо слово це було «велетень».

— Просто здалося, — похитала головою та. — Борода, очі вибалушені.

— Здалося, що кроманьйонець? — запитав директор. — Чи австралопітек?

Мама всміхнулася.

— Що ви! Я ж учителька літератури. Мені ввижаються речі геть з іншої опери.

— Заінтригували! — пожвавився директор. — І які ж?

— Навряд це комусь цікаво.

— І все ж таки: на кого схожі неандертальці у світі літератури?

— Радше в міфології: я подумала, що це йотун. Інеїстий велетень.

— Треба ж таке! Ніколи й не чув.

Усміхнувшись, мама продекламувала:

*«Як зараз пригадую йотунів рід —
першонароджені.
Від них взяв початок мій древній нарід,
бурями зрощений».*

— Дайте-но вгадаю... Шекспір?

Мама похитала головою:

— «Валлове Віщування». Давньоісландська пісня.

— То ви й співаєте?

— Що ви! «Пісня» в сенсі «сказання».

— І ви її напам'ять вивчили?

— Здається, все життя знаю. Навіть не пригадую звідки.

— Такі таланти, і в нашу глушину! Хоч у чомусь *поталанило!* — він аж виструнчився, задоволений власним каламбуром.

— От і поселіть нас кудись.

— Поселимо-поселимо... — невпевнено пообіцяв директор і спохмурнів. — Еге ж... А знаєте що? Перекантуйтеся поки тут! Зо два тижні. А що! Буває, через бурани дроти пообриває — місяць ніде світла немає! А тут — генератор. І батареї — окріп. Га? Як ідейка?

— «Перекантуватися» — в кабінеті? — здивувалася мама.

— Ясно, що ні! Себто так! У кабінеті, але не в цьому. У нас тут один вільний... Двійко ліжок знайду, за стіл вам парта буде. А що? Сторож якраз звільнився, заодно й доглянете, так би мовити!

І він повів їх по лунких шкільних коридорах — показувати нове помешкання. На першому поверсі відчинив вузькі білі двері й обдарував їх вимученою усмішкою:

— Ласкаво просимо, так би мовити...

Витягнута, схожа на вагон, кімната була завалена якимись плакатами, картами, дошками, поламаними стільцями та іншим мотлохом. Мама запитала про душ і гарячу воду, і директор дуже сміявся, бо гарячої води тут, виявляється, не було ні в кого.

— В усьому селі? — здивувалася мама.

— На всьому острові! — скривився директор.

— Досі не винайшли? — серйозно поцікавився Еміль.

— Що саме?

— Гарячу воду.

— Емі-і-ілю... — втомлено протягнула мама.

Еміль ледь помітно всміхнувся.

— Ох уже цей Еміль! — нарочито бадьоро проголосив директор, погрозив хлопчикові пальцем і підморгнув, даючи на здогад, що жартує.

Еміль і так зрозумів. А от де вони митимуться — не зрозумів. Виявилося, у великій пластмасовій мисці. Ще було відро, щоб гріти воду, і два кип'ятильники — така спіраль із проводом, яку треба занурювати у воду і вмикати в розетку. Один великий — гріти воду у відрі, і один маленький, на долоні поміститься, — гріти в кухлику.

— Ось така кружка за чотири хвилини закипає! — сказав директор Рессель про маленький кип'ятильник. — Власний віддаю! Тільки дивіться, не переплутайте: спочатку вимкнути, а потім із води виймати. Якщо навпаки — вибухне!

Увесь мотлох із того кабінету винесли. Два ліжка і парту притягли якісь старшокласники. Директор десь роздобув крихітну електроплитку на одну конфорку, алюмінієву

каструлю, стос старих газет. І навіть невелике дзеркало без рами.

— Ну, обживайтесь! — побажав він насамкінець і пішов.

— Спробуємо, — мляво всміхнулася мама, коли за директором зачинилися двері. — Принаймні ми тут ненадовго.

Просто навпроти їхньої нової кімнати була їдальня і довгі ряди умивальників. Мама підмела і помила підлогу. Одну газету вони постелили на парту замість скатертини — вийшов обідній стіл. І стало навіть затишно.

Раптом двері різко відчинилися, й на порозі знову постав директор Рессель.

— Опік! — ні з того ні з сього промовив він, дивлячись на Еміля. — Тобі знадобиться опік! Бо не встигли домовити...